

ชาติพันธุ์สภาวะ (ethnicity) เป็นคุณสมบัติที่ “เป็นอยู่ คือ” ดำเนินสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องไม่รู้จบ ในบริบทของโลกปัจจุบันอันสลับซับซ้อนวุ่นวายเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว ผู้คนเปลี่ยนพื้นที่ย้ายถิ่นดำเนินชีวิตข้ามพรมแดนต่างๆ กลับไปกลับมา ไม่ว่าจะพื้นที่เหล่านั้นจะแตกต่างหลากหลายห่างไกลกันสักเพียงไหนก็ตาม มีคุณสมบัติหนึ่งที่เคลื่อนย้ายติดตามผู้คนเหล่านั้นไปทุกที่ก็คือวิถีชีวิตวิถีวัฒนธรรมของพวกเขา ขณะเดียวกัน คุณสมบัตินี้ก็มีชีวิตชีวาที่จะสร้างสรรค์ตัวมันเองเพื่อยืนยันสถานะตัวตนเชิงวัฒนธรรมและสังคมที่ผู้คนเหล่านั้นสังกัด เมื่อผู้คนใช้คุณสมบัติทางวัฒนธรรมเหล่านี้มาอธิบายยืนยันสถานะความเป็นกลุ่มสังคมและตัวตนของตนเองเพื่อแยกแยะและเห็นความแตกต่างจากคนกลุ่มอื่นๆ ที่สัมพันธ์แวดล้อมอยู่ คุณสมบัติเหล่านี้เองที่ทำให้พวกเขาสร้างและนิยามลักษณะทางชาติพันธุ์ของกลุ่มขึ้นมา เราจึงเห็นได้ว่าลักษณะชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นผ่านกระบวนการของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยที่แต่ละสังคมต่างก็ได้คัดเลือก ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง แสวงหาความหมาย แสดงออกเพื่อการนิยามตนเอง ภายใต้เงื่อนไขและบริบทย่อยที่แตกต่างกันไป

วารสารสังคมวิทยา มานุษยวิทยา ฉบับ “ชาติพันธุ์สภาวะข้ามพรมแดน-ข้ามโลก” เล่มนี้ ได้สังเกตเห็นปรากฏการณ์ทางชาติพันธุ์ในบริบทโลกปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงเคลื่อนย้ายข้ามถิ่นอย่างรวดเร็วมหาศาล บริบทดังกล่าวมีผลต่อการสร้างเงื่อนไขในการนิยามความหมายทางชาติพันธุ์อย่างหลากหลาย และพบว่าคนกลุ่มต่างๆ ได้สร้างนิยามชาติพันธุ์ใหม่ๆ จนเกิดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ใหม่ๆ ของกลุ่มตนขึ้นมาตลอดเวลา อีกทั้งกระบวนการทางชาติพันธุ์เหล่านี้ไม่เพียงแต่ต้องการแสดงให้เห็นการแยกแยะกลุ่มของตนให้แตกต่าง แต่ยังทำให้เห็นว่ากว่าจะได้มาซึ่งลักษณะทางชาติพันธุ์ใดๆ ต่างก็ต้องผ่านการปฏิสัมพันธ์ทุกรูปแบบไม่ว่าจะต้องต่อรอง ต่อสู้ โต้ตอบ เพื่อคัดเลือก ปรับแปลง สร้างความหมายและการนิยามทางชาติพันธุ์ในบริบทต่างๆ อยู่เสมอ บทความเรื่อง “Notion of Ethnicity as Cultural Politics: state, ethnology, and the Zhuang” โดย สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์ เป็นการศึกษาในแนวการเมืองเรื่องชาติพันธุ์ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้ชี้ให้เห็นว่าจีนได้ใช้ความคิด “ชาติพันธุ์สภาวะ” เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดกลุ่มผู้คนในฐานะประชาชนของรัฐในกระบวนการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ของจีน บทความเสนอตัวอย่างจากชาวจ้วง (Zhuang) เพราะถูกจัดให้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากที่สุดในกลุ่มชาติพันธุ์ชนชาติส่วนน้อยของประเทศจีน สมรักษ์ได้เล่าถึงสถานการณ์ทางชาติพันธุ์ที่สำคัญของชาวจ้วงซึ่งกลายเป็นประเด็นวิเคราะห์ทางชาติพันธุ์คือ การนำเสนอการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุด “บูโลโต” (Buluotuo) ผู้เป็นบรรพชนต้นกำเนิดของชาวจ้วง ซึ่งปัจจุบันงานดังกล่าวได้ถูกฟื้นฟูและกลายเป็นเทศกาลท่องเที่ยวที่สำคัญของมณฑลกว่างซีตั้งแต่ปี ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545) เป็นต้นมา เทศกาลทางวัฒนธรรมนี้ถูกช่วงชิงกลับไปกลับมาระหว่างรัฐชาติกับกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็อาศัยลักษณะทางชาติพันธุ์ของจ้วงมาเป็นเครื่องมือประกอบสร้างเพื่อแสดงให้เห็นฐานะและการดำรงอยู่ของชาวจ้วงเอง เช่น ทำให้อัตลักษณ์ของชาวจ้วงด้วยกันชัดเจนขึ้น ตลอดจนรัฐก็ได้ใช้คุณสมบัติทางชาติพันธุ์ของจ้วงในการนำเสนอความเป็นมรดกวัฒนธรรมจ้วงให้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของมรดกวัฒนธรรมแห่งชาติ และใช้ลักษณะทางชาติพันธุ์ของจ้วงเชื่อมโยงเข้าสู่ความเป็นนานาชาติ เพราะจ้วงเป็นกลุ่มที่มีเครือข่ายเครือญาติทางวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะกลุ่มไททั้งหลาย ทั้งที่อยู่ในประเทศไทยและอยู่นอกประเทศไทย

เมื่อก้าวถึงกลุ่มไท นอกจากกลุ่มจ้วงที่มีมิติทางชาติพันธุ์เชื่อมโยงกับบรรดาไทกลุ่มต่างๆ ในอาณาบริเวณที่กว้างกว่าถิ่นฐานเดิมในประเทศจีนข้ามมาสู่พื้นที่ต่างๆ ทั่วทั้งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บทความของ ดร.ณรงค์ อาจสมิติ ได้กล่าวถึงกลุ่มไทดำที่มีกระบวนการเชิงประวัติศาสตร์สังคมนานกว่าสองร้อยปีผ่านการเดินทางข้ามรัฐจากถิ่นฐานบ้านเกิดในดินแดนที่อยู่ในตอนเหนือ

ของเวียดนามจนเข้ามาสู่พื้นที่รัฐไทยในปัจจุบัน การเปลี่ยนบริบทในรัฐที่ตั้งถิ่นฐานของกลุ่มไทดำ มีผลต่อความผันแปรและเปลี่ยนแปลงในการแสดงออกอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทดำ ดร.ณรงค์ตั้งข้อสังเกตว่า กลุ่มไทดำเมื่อเข้ามาอยู่ท่ามกลางบริบทรัฐไทยแล้วนั้นตั้งแต่อดีตไม่เคยถูกมองว่าเป็นไทย และที่ผ่านม้อัตลักษณ์ที่ไทดำในประเทศไทยแสดงออกก็มีความอิทธิพลเหลือหรือมีลักษณะข้ามอัตลักษณ์ไปมาระหว่างการแสดงอัตลักษณ์ว่าเป็นคนลาว หรือบางครั้งเป็นคนไทย หรือบางครั้งก็เป็นคนลาวคนไทยผสมกัน แต่ปรากฏการณ์อัตลักษณ์ของไทดำในประเทศไทยปัจจุบันมีความพยายามแสวงหาความเข้มข้นเชิงอัตลักษณ์และความเข้มแข็งของความเป็นกลุ่มไทดำในลักษณะเครือข่ายชาติพันธุ์ระหว่างไทดำชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ ในขณะที่การแสวงหาและแสดงออกเชิงอัตลักษณ์ไทดำเข้มข้นขึ้น กลุ่มไทดำในประเทศไทยยังมีกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ผสมระหว่างไทดำกับลักษณะความเป็นคนไทย เพื่อแสดงตัวตนที่มีความแตกต่างจากคนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่ปรากฏหลากหลายแต่ยังมีความพยายามคงมิติความเป็นคนไทยร่วมกันในประเทศ ซึ่งก็ยังคงสะท้อนความอิทธิพลเหลือของการนำแนวคิดพหุวัฒนธรรม (multiculturalism) มาใช้ร่วมกับลักษณะพหุชาติพันธุ์ในสังคมไทย

บทความของ ดร.ณรงค์สามารถเชื่อมโยงไปสนทนาร่วมกับบทความของสมรักษ์ในประเด็นอิทธิพลและบทบาทของรัฐชาติในกระบวนการอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ จุดต่างที่พบระหว่างรัฐจีนกับรัฐไทยก็คือสมรักษ์ได้เสนอให้เห็นชัดเจนว่าในกรณีของรัฐจีนมีทิศทางของการเข้ามาช่วงชิงความหมายอัตลักษณ์จ้วงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นชาติจีน ในขณะที่เดียวกันกลุ่มชาติพันธุ์จ้วงในจีนก็เข้ามาช่วงชิงอัตลักษณ์ของตนเพื่อสร้างความสำคัญและยืนยันสถานะความเป็นชาติพันธุ์จ้วงในบริบทของจีน และพยายามเชื่อมโยงอัตลักษณ์ของตนร่วมกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทต่างๆ ในภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับจ้วง ในขณะที่งานของ ดร.ณรงค์ได้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทดำในประเทศไทยมิได้เคยถูกรัฐไทยมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นชาติไทย ทำให้กระบวนการต่อสู้และสร้างความหมายอัตลักษณ์ไทดำในประเทศไทยเกิดขึ้นจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำเป็นด้านหลักเพื่อพยายามยืนยันฐานะทางชาติพันธุ์ของตนให้ดำรงอยู่ได้ในรัฐไทย

ภาณุ สุพพิตกุล หันมาพิจารณาถึงอัตลักษณ์คนไทยที่ข้ามแดนไปใช้ชีวิตในบริบทสังคมอเมริกัน และตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับอัตลักษณ์ไทย-อเมริกัน กลุ่มต่างๆ ที่มีความผันแปรไปตามลักษณะการเคลื่อนที่ย้ายถิ่น น่าสนใจว่าการเคลื่อนที่ย้ายถิ่นของคนไทยจากประเทศไทยไปตั้งถิ่นฐานใช้ชีวิตในประเทศสหรัฐอเมริกา มีลักษณะหลากหลายและเป็นการย้ายข้ามถิ่นกลับไปกลับมา ในบทความนี้เปรียบเทียบให้เห็นระหว่างกลุ่มที่เรียกว่าคนไทย “รุ่นสอง” คือพวกที่เกิดและโตในอเมริกา กลุ่มที่เรียกว่า “รุ่นหนึ่งจุดห้า” หมายถึงเด็กที่เกิดเมื่อไทยแต่ย้ายถิ่นไปเติบโตใน

อเมริกา รวมถึงเด็กไทยที่เกิดในอเมริกาแต่เคยมีช่วงวัยเด็กย้ายถิ่นกลับมาโตเมืองไทย และกลุ่ม “เด็กโตดราม่า” คือกลุ่มที่ไปใช้ชีวิตในอเมริกาตอนโตแล้วแต่พ่อแม่อยู่เมืองไทย บริบทของการเชื่อมโยงอ้างอิงคุณสมบัติความเป็นไทยข้ามโลก และลักษณะของการเคลื่อนที่ย้ายถิ่นของคนไทยข้ามโลกเช่นนี้ทำให้ภาณุได้นำเอาแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์และพรมแดนชาติพันธุ์ (identity and ethnic boundaries) มาอธิบายปรากฏการณ์ของการนำเสนออัตลักษณ์ข้ามแดนของกลุ่มคนไทยในเงื่อนไขใหม่เช่นนี้ บทความของภาณุมีข้อค้นพบเช่นกันว่า การแสดงออกอัตลักษณ์ของคนไทยกลุ่มต่างๆ ก็มีความอิทธิพลเหลือที่จะเรียกตัวเองข้ามไปข้ามมาว่าจะเรียกตัวเองว่าเป็นคนไทยหรือไทย-อเมริกัน หรืออเมริกัน ซึ่งเหตุการณ์แบบนี้ทำให้เราสามารถทำความเข้าใจเปรียบเทียบกับความอิทธิพลเหลือของไทดำในงานของ ดร.ณรงค์ อัจสมิตี ที่ได้เสนอไว้ข้างต้นว่าไทดำที่ย้ายถิ่นข้ามแดนมาอยู่ในบริบทของประเทศไทยก็มีความอิทธิพลเหลือที่จะแสดงอัตลักษณ์เป็นไทดำหรือลาว หรือไทย หรือเป็นไทดำที่เป็นคนไทยด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากตัวอย่างกลุ่มไทดำที่ ดร.ณรงค์เสนอไว้ก็จะเห็นว่า ด้วยเงื่อนไขของกระบวนการทางประวัติศาสตร์สังคมในเรื่องการย้ายถิ่นอันยาวนานกว่าสองร้อยปีผ่านการปรับตัวการผสมผสานและการกลืนกลายทางวัฒนธรรมที่ยาวนานกว่า ทำให้ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มเครือข่ายไทดำในประเทศไทยอย่างกว้างขวางเพื่อการเสริมสร้างอัตลักษณ์และสถานะทางชาติพันธุ์ไทดำให้ชัดเจน ในขณะที่หันกลับมาพิจารณาคนไทยที่ย้ายถิ่นข้ามแดนไปอเมริกาในงานของภาณุก็จะพบว่า กระบวนการทางประวัติศาสตร์สังคมของกลุ่มไทยในอเมริกายังอยู่ในช่วงเวลาที่สั้นกว่า ภาณุได้มองเห็นบทบาทของการอิทธิพลการผสมผสานและการกลืนกลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นระหว่างวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมอเมริกาในบริบทดังกล่าวเช่นเดียวกัน จึงได้เสนอมิติที่ซับซ้อนเพิ่มเติมของอัตลักษณ์ไทยในอเมริกาซึ่งเรียกว่าเป็นอัตลักษณ์ย่อยของอัตลักษณ์ไทยในอเมริกาว่ามีลักษณะที่เรียกว่าเป็น “FOB” คือกลุ่มที่ไม่ยอมเข้าพวกหรือกลืนเข้ากับอเมริกันแต่จับกลุ่มอยู่กับคนไทยหรือชาวเอเชียด้วยกัน มักจะถูกมองว่าทำตัวไม่เป็นอเมริกัน กลุ่มอัตลักษณ์ย่อยอีกกลุ่มคือพวก “whitewashed” คือพวกที่พยายามล้างตัวเองให้เป็นฝรั่ง คนไทยเหล่านี้จะไม่ทำตัวเป็นไทยหรือเอเชียนแต่จะทำตัวเป็นอเมริกันทั้งๆ ที่บางคนเกิดเมืองไทยเพียงจะย้ายถิ่นข้ามแดนมาเรียนหนังสือในอเมริกาเท่านั้น

บทความของภาณุจึงได้ช่วยชี้ให้เห็นแง่มุมของความซับซ้อนของอัตลักษณ์ไทยว่าเกิดขึ้นได้ด้วยเงื่อนไขเชิงสถานการณ์ (situational factors) หลายประการในบริบทการย้ายถิ่นข้ามแดนข้ามโลกเช่นนี้ และได้ชี้ให้เห็นด้วยว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มีทั้งมุมที่ถูกคนอื่นตีความในแง่ดีและแง่ลบ ในกรณีนี้คนไทยในอเมริกาเองก็ตีความเพื่อนำมาสร้างอัตลักษณ์ของตนท่ามกลางคนอื่นเช่นเดียวกัน ทำให้เกิดการเคลื่อนที่ของพรมแดนทางชาติพันธุ์ไปมาว่าพวกเขาจะเลือกแสดงอัตลักษณ์ไทยแบบไหนในสถานการณ์เช่นไร

การย้ายถิ่นข้ามแดนของกลุ่มชาติพันธุ์ส่งผลต่อกระบวนการทางการเมืองว่าด้วยอัตลักษณ์ ปรากฏในบทความของ บุศรินทร์ เลิศชวลิตกุล เรื่อง “การเมืองเชิงวัฒนธรรมของรสชาติ: วิถีอาหารแรงงานไทใหญ่ในเมืองเชียงใหม่” และบทความของ กุศล พยัคฆ์ลัก เรื่อง “การเมือง วัฒนธรรมของหนุ่มสาวปกากะญอ” บุศรินทร์ได้ชี้ให้เห็นว่า การย้ายถิ่นของกลุ่มไทใหญ่หรือ กลุ่มไต ฉาน ที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยเพียงแค่ประมาณสิบกว่าปีที่ผ่านมา ได้ส่งผลต่อการนำเสนอ อัตลักษณ์ไทใหญ่ในพื้นที่ใหม่ และขณะเดียวกันเงื่อนไขของการประกอบสร้างอัตลักษณ์แบบเดิม ที่เคยเกิดขึ้นในพื้นที่เก่าก็ต้องถูกปรับเปลี่ยนเพราะต้องใช้เงื่อนไขใหม่ในการสร้างและแสดงอัตลักษณ์ ของไทใหญ่ในพื้นที่ใหม่ บุศรินทร์ได้พยายามเสนอว่าลักษณะแบบนี้เป็นการเมืองทางวัฒนธรรม แบบหนึ่งที่สามารถศึกษาทำความเข้าใจจากวิถีชีวิตในวัฒนธรรมอาหารของไทใหญ่ ซึ่งเป็นพื้นที่ ในการแสดงออกถึงการต่อสู้ทางการเมืองในชีวิตประจำวันจากพื้นที่เล็กๆ ในครัว แต่ก็จำเป็น ต่อการดำรงอยู่ของตัวตนทางวัฒนธรรมหรืออัตลักษณ์ชาติพันธุ์

บทความของกุศลพยายามนำเสนอให้เห็นว่า อัตลักษณ์ชาติพันธุ์มีพลังในการนำมาใช้ ต่อสู้ในกระบวนการทางการเมืองเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ที่กว้างขวางขึ้น คือแสดงให้เห็นว่าการ ต่อสู้ทางวัฒนธรรมแบบนี้ควรเกิดขึ้นทั้งในบริบทที่ต้องนำเสนอสู่สังคมภายนอกและสร้างการต่อสู้ ในบริบทวัฒนธรรมชีวิตประจำวันของกลุ่ม จากการศึกษากรณีกลุ่มปกากะญอในประเทศไทย พบว่าความเคลื่อนไหวของกลุ่มชาติพันธุ์และเครือข่ายชาติพันธุ์ได้นำอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่เป็นภาพ ตัวแทนของความเป็นปกากะญอมาใช้สร้างความชัดเจนในการกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของตน เพื่อการช่วงชิงความหมายและอุดมการณ์ของการเคลื่อนไหว และสร้างคุณค่าที่จะกลายเป็นกฎ เกณฑ์ร่วมในการดำรงชีวิตของคนปกากะญอท่ามกลางสถานการณ์ทางการเมืองด้าน สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันที่จำกัดขีดกรอบและกีดกันไม่ให้กลุ่มชาติพันธุ์ขั้นที่สูงเข้าถึงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างที่พวกเขาเคยเป็นตามวิถีชีวิตในอดีตได้ ชาวปกากะญอปัจจุบัน มีความจำเป็นต้องเคลื่อนย้ายจากพื้นที่ในอดีตมาสู่พื้นที่ใหม่ในที่ราบและในเมืองต่างๆ ซึ่งมีผลต่อ การเผชิญหน้าต่อการดำรงฐานะและการอธิบายความหมายเชิงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตน ในบทความนี้จะเห็นว่าอัตลักษณ์และความเป็นปกากะญอได้ถูกสร้างขึ้นมาร่วมกับความหมาย ของการเป็น “ผู้นุรักษ์ธรรมชาติ” ซึ่งเป็นเงื่อนไขใหม่เชิงสถานการณ์สิ่งแวดล้อม และความหมาย ของปกากะญอในการเป็นผู้อยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างน้อยก็คือการอธิบายตนเองในเชิง “คนสอง วัฒนธรรม” ซึ่งเป็นการประกอบสร้างความหมายใหม่ของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ปกากะญอใน ปัจจุบัน

นอกจากบทความต่างๆ แล้ว คอลัมน์อื่นๆ ในเล่มล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นคอลัมน์ “เก็บตกจากงานสัมมนา” ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.เสมอชัย พูลสุวรรณ ได้เสนอประเด็น “พุทธศิลป์ในบริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์” ซึ่งชี้ให้เห็นพลวัตของพุทธศิลป์ในอาณาบริเวณของกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไทที่มีทั้งลักษณะข้ามวัฒนธรรมและร่วมวัฒนธรรมในมิติอันซับซ้อน ข้อคิดจากงานภาคสนามในคอลัมน์ “เรื่องเล่าจากสนาม” โดยอาจารย์พิพัฒน์ กระจ่างจันทร์ ได้เสนอประเด็นทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ในเรื่อง “ความจริงที่ถูกเลือกประวัติศาสตร์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ไม่อยากจะเล่า” และอีกประสบการณ์สนามของนักศึกษาที่เรียนนิเวศวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในประเทศไทย โดยสร้อย สิริธรรมา และคณะ ถ่ายทอดเรื่องราวและแง่มุมที่ค้นพบเป็น “เรื่องเล่าขานในสายธารของความเปลี่ยนแปลง บทบันทึกสนามที่บ้านก่อง กะเหรี่ยงโปว์ ลาวเวียง และลาวคัง จังหวัดอุทัยธานี” ในคอลัมน์ “เสียบเลาะห้องเรียน” ส่งท้ายเล่มด้วย “ปริทัศน์หนังสือ” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำรงพล อินทร์จันทร์ แนะนำหนังสือเรื่อง *ด้วยรัก* เล่มที่ 2 “ชนชาติไท”: รวมบทความในโอกาสศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา อายุ 72 ปี ซึ่งชี้ให้เห็นความก้าวหน้าและข้อเสนอใหม่ๆ ของกลุ่มนักวิชาการด้านไทศึกษาที่ได้ทำการศึกษาร่วมแดนทั้งในเชิงข้ามพื้นที่และข้ามชุดความรู้ทำให้เกิดการบูรณาการความรู้ด้านไทศึกษาให้เป็นสหวิทยาการมากขึ้น

“ชาติพันธุ์สภาวะ” จึงเป็นเรื่องที่ไม่มีจุดสิ้นสุด เป็นกระบวนการในการแสวงหาความหมายและการแสดงออกเพื่อการดำรงอยู่ของฐานะทางสังคมและตัวตนทางวัฒนธรรม เราจึงได้เห็นการเปลี่ยนแปลงและสร้างใหม่ต่อความหมายเชิงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ด้วยเงื่อนไขของบริบทโลกปัจจุบันที่การเคลื่อนย้ายผู้คนเป็นไปอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นเท่าใด กระบวนการของชาติพันธุ์สภาวะและอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่ต้องแสวงหาและแสดงออกต่อการเผชิญหน้าในสถานการณ์ต่างๆ ก็ยังมีความหลากหลาย ผสมปนเป เปลี่ยนแปลง แสดงออกในแต่ละสภาวะอันขึ้นกับเงื่อนไขบริบทต่างๆ มากขึ้นเท่านั้น